

ΤΑ ΞΕΝΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΚΑΤΟΥΛΑ ΜΑΝΤΕΣ

Η ΣΤΡΙΓΓΛΑ

(Συνέχεια έκ του προηγούμενου)

Θ' άνακουφιζόταν με τό νά ξέρη πώς κάποτε ο νοός του Σουέν τρέχει γύρω της, πός ή θύμησ της άπασχολεί τους στόχασμούς του. Όπως άναμφίβολως θά συλλογιζόταν και την Λυδία, τη μητέρα του, χωρίς νά ύποφέρη ή ψυχή του.

Ναι, ναι... Νά θυμάται, με τον ίδιο τρόπο, δυό Λυδίες πού έχασε. Κι' όταν, ύστερα από καιρό, θά παντρευότανε, τότε θά μιλούσε και γι' αυτήν στη γυναικα του, χωρίς νά της δώση άφορμή για ζήλεια. 'Η Σουζέτ θάνα πειρά πραγματικά πεθαμένη ώς τότε, μά και στη ζωή νά βρισκεται θάνα τό ίδιο, αφού θά ζή μακριά άπ' τον κόσμο, περιμένοντας στη μοναξιά της τή μέρα πού θά της φέρη τή παντοεινή, τήν αληθινή γαλήνη.

'Η άπάντησι του έπιστάτη πληροφορούσε τή Σουζέτ πώς είχαν έκτελεσθή ή διαταγές της, πώς όλα στον πύργο ήταν έτοιμα, σύμφωνα με τήν επιθυμία της. 'Ηταν καιρός συνεπώς νά φύγη... νά φύγη. 'Η ζωή της έκει μέσα, κοντά στον άντρα αυτόν, στον άντρα της, ήταν άνυπόφορη. Θάπαιρνε τό τραίνο, τό βράδυ της άλλης μέρας. Κι' ένοιωθε τώρα τή γαλήνη της άδυσφορίας πούχουν οι άποφασισμένοι ν' αυτοκτονήσουν. Στο Δελμπόν θάφτανε πρώι, και τ' άμάξι θά τήν περιμένε στο σταθμό. Νάχε, άφραγε, έξαγάγει τίποτα :

«Ω, τί άχαριστία! Ξεχνούσι τήν καλή έξαδέλφη πού τήν είχε άναβρέψει, τήν 'Ισαυρίνα θά πήγαινε, βέβαια, νά τήν άπαχαρτίση, νά τήν φιλήση πριν φύγη. Κι' έπήγε τήν ίδια μέρα. Καθώς έθγαινε άπ' τ' άμάξι, μπρός στο μέγαρο 'Αδελέν, πήρε τό μάτι της κάποιο κεφάλι, πού τήν κύτταζε πίσω άπ' τό τζάμι ενός άγοράου άμαξίου. Στάθηκε νά δει μήπως ήταν κανένας γνωστός της, μά τό άγνωστο έκεινο κεφάλι άποσούρηκε άπότομα. 'Η Σουζέτ άδιαφόρησε. Δέν ήταν ή πρώτη φορά, πού ο κ. Νορβαζύ έθόσε άνθρώπους νά τήν παρακολουθήσουν. Μά τώρα πειά δέν τήν ένοιαζε. 'Όλα μπορούσε νά τά περιμένη κανείς από ένα άντρα σαν κι' αυτόν, από ένα έγκληματία!

Χωρίς νά δώση κανένα προσοχή στον κατάσκοπο της, ή Σουζέτ μπήκε, άγέρωχη, στην αυλή του μεγάρου της έξαδέλφης της. Δίστασε κάπως μπρος στην έξώπορτα. Φοβόταν, θάλαγε κανείς, ν' αντίκριση τά μέρη πού όταν ήταν κορτάσι της είχαν δώσει τόση χαρά και τόση έθθυμία, μά και τόσες θλιψίες και τόσες μελαγχολίες όταν έγινε γυναίκα.

'Εκει, στον κήπο με τό πουλιά και τά λούλουδα, ο Σουέν της άπήγγελλε τά ήρωικά ποιήματα της πατρίδος του. 'Εκει τά βλέμματά της χανόντουσαν μέσα στα μεγάλα, άθώα του μάτια.

Αλλοίμονο! Πόσες και πόσες ώρες δέν είχε περάσει μέσα σέ κεινον τον κήπο! 'Η μυροδιά των λούλουδων τήν κομίζε, και τά πουλιά τήν ναούρίζαν...

Όπως και τό βράδυ έκεινο, πού σκυθόντας πάνω στο Σουέν... μά έπρεπε τώρα νά τά ξεχάση αυτά όλα.

Γι' αυτήν, όλα τώρα είχαν τελειώσει. Δέν ήθελε νά θυμάται τά παλιά. Προχώρησε, περασε βιαστικά τον κήπο, και μπήκε στον αντίβαλομο, όπου ή δυό γρηές ύπηρετρίες καθόντουσαν με μάτια δακρυομένα.

—Μά τί τρέχει, λοιπόν; τις ρώτησε ή Σουζέτ. Τι κάθεστε και κάνατε εδώ ;... Γιατί κλαίτε ;

«Ω, Θεέ μου! 'Η κυρία Σουζέτ! φώναξε ή μία άπ' τις ύπηρετρίες, άνασηκώνοντας τά χέρια της. Γυρίσατε ; 'Η κυρία είν' άρρωστη... Ξέραμε πώς ταξειδεύετε... πώς ήσαστε πολύ μακριά, και γι' αυτό δέν οάς ειδοποιήσαμε. Κανείς δέν ήξερε σέ ποιο μέρος βρισκόσαστε! 'Η δεσποινίς έλεγε πως θ' άργούσατε ακόμα νάλθετε. 'Επειτα, χθές ακόμα, ή κατάστασι της δέν ήταν τόσο πολύ σοβαρή... Κανείς δέν άνησυχούσε. Μά τή νύχτα... Θεέ μου! Τι τράφηξε ή καυμένη ή δεσποινίς!..

Μιά καρδιά πού τή γεμίζουν λύπες, έχει πάντα θεσι για νά δεχθί και μά νέα λύπη.

Βαθεία συγκινημένη λοιπόν ή Σουζέτ ρωτούσε νά μάθη τί συνέβαινε ακριβώς.

—Τέλειωσαν όλα πειά!.. Ξανάπε ή γρηά ύπηρετρία. 'Ο γιατρός ειπε, πώς δέν θά ξανάρθη... Δέν μπορεί, λείει, νά κάνη τίποτα... Θά τήν πνίξη τό σόθμα, στο τέλος.. Θεέ μου! Κυττάετε,.....

Κατέβαινε τή στιγμή αυτή από πάνω ο παπάς, και τό θλιμένο πρόσωπό του μαρτυρούσε πώς όλα πειά είχαν τελειώσει.

'Η δυό ύπηρετρίες άναλυθήκανε σέ κλάμματα και ξεφωνητά.

'Η Σουζέτ έτρεξε νά τον ρωτήση, νά μάθη..

Μά ο παπάς, πού κατάλαθε πώς θάταν καμιά συγγενής έστρεψε τό βλέμμα του στον ουρανό, χαϊρέτησε, κι' έφυγε χωρίς νά της δώση καμιά πληροφορία.

Τρεχάτη, ή Σουζέτ ανέθηκε στην κάμαρα της 'Ισαυρίνας.

Τό λίγο φώς κε' μέσα, δέν τήν άφρησε νά διακρίνη καθαρά. Μά γρήγορα τά μάτια της συνήθισαν στο θαμπόφωτο του δωματίου... Μικρούλα, χαμηνί μέσα στο μεγάλο κρεβάτι, με τό άσαρκο, χλωμό πρόσωπάκι της βυθισμένο στις δαντέλλες των μαξιλιariών, ή 'Ισαυρίνα εσιμνούσε

Γονατιστή τώρα δίπλα της, ή Σουζέτ τήν παρακαλούσε με

φωνή την οποία διέκοπταν τ' άναφυλλητά της:

—Ξαδελφούκα μου, μίλησέ μου! Πές μου πώς δέν είνε αλήθεια!... Πές μου πώς δέν είνε τίποτα τὸ σοβαρό...

Μά ἡ Ἀθελέν δέν ἀπαντοῦσε. Ἀκουγόταν μόνον ὁ πιχτός ρόγχος τῆς ἀγωνίας τῆς.

Ἡ Σουζέτ ἔπιωσε τὰ ἀδυνατισμένα χέρια τῆς ἐξαδέλφης τῆς, τὰ φίλησε, τ'ἀβρέξε μὲ τὰ δάκρυά τῆς, καὶ γύρισε πάλι τὸ βλέμμα τῆς στὴν ἐτοιμοθάνατη. Τὰ μάτια τῆς Ἰσαυρίνας γυαλοκοπούσαν τώρα, θολά...

Δέν ἄκουγε κανεὶς, παρά τοὺς λυγμούς τῶν ὑπηρετριῶν ἔξω στὸν διάδρομο, καὶ τὸ ρόγχο τῆς ἀρρωστης. Ἄξαφνα, κατὰ σὰς σφύριγμα, σάν γέλιο ἀντήχησε μέσα στὴν κἀμαρα. Ἦταν ὁ Σουζέν, ὁ παπαγάλος τῆς Ἰσαυρίνας, ποῦχε πηδήσει στὸ σίβηρο τοῦ κρεβάτιου καὶ τραγουδοῦσε τὸν σκοπὸ ποὺ τοῦχε μάθει ἡ κυρία του.

Ἡ Σουζέτ θέλησε νὰ τὸν διώξῃ, μὰ σταμάτησε. Τὰ χεῖλη τῆς ἐτοιμοθάνατης χαμογελοῦσαν τώρα, τὸ δαχτυλάκι τῆς σάλευε, σάν νάθελε νὰ κρατήσῃ τὸν χρόνο τοῦ τραγουδιοῦ. Τὴ στιγμή αὐτὴ ἡ ἀρρωστὴ γνώρισε τὴ Σουζέτ, καὶ τὰ μάτια τῆς ἔβλεπαν κάτι σάν εὐχαρίστηση. Ἀκατάληπτες λέξεις διέκοψαν τὸν ἐπιθανάτιο ρόγχο τῆς.

—Σὺ... σὺ εἶσαι... Πειθαίνα... ἐξαδέλφη!

Πιγμένη στὰ δάκρυα, ἡ κυρία ντὲ Νορθαζὺ τὴν ἀγκάλιασε, μὲ φόβο μὴ τῆς προενηση κακὸ, κί ἄρχισε νὰ τὴν χαϊδεύῃ. Εὐχαριστημένη ἡ Ἰσαυρίνα ἔκλεισε τὰ μάτια τῆς. Λίγες στιγγές πέρασαν.

Κί ἄξαφνα ἡ ἀρρωστὴ, κούνησε τ' ἀδυνατισμένα χέρια τῆς καὶ θέλησε κάτι νὰ πῇ

Μὲ δυσκολία, τέλος, πρόφερε τὴ λέξι:

—Παράθυρο!

Ἡ Σουζέτ, ἔτρεξε ἀμέσως, τράβηξε τίς κουρτίνες, κί ἄνοιξε τὸ παράθυρο.

Ὁ ἥλιος, κί ὁ ἀρωματισμένος ἀέρας τοῦ κήπου, πλημύρισαν τὴν κἀμαρα. Ἡ ἐτοιμοθάνατη ἄκουγε τώρα τὰ πρόσχαρα κελαδῆματα τῶν πουλιῶν, κί ἀνάνιψε ἡ ἀγαλλίασι τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς.

Ἡ Σουζέτ τὴν ὑποθάσασε, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ κάθεται στὸ κρεβάτι, μὰ ἔκλειν, σάν κάτι ἄλλο νὰ γύρευε, ἔσκυβε κί ἔδειχνε μὲ τὸ τρεμάμενο χερί τῆς, τὸ κλουθὶ τοῦ παπαγάλου.

Εἶχε διακρίνει μέσα τὸ κλουθὶ ἕνα μισοφαγωμένο παξιμάδι.

Καὶ τ' ἀρχώμα χεῖλη τῆς ψιθύριζαν:

—Δόσε μου!... δόσε μου!

Ἦθελε, βέβαια, τὸ παξιμάδι κείνο, κί ἡ Σουζέτ ἔτρεξε νὰ τῆς τὸ φέρῃ.

Προσπάθησε, τότε, νὰ τὸ βρέξῃ καὶ νὰ πετάξῃ τὰ ψιχουλά στὰ πουλάκια— ποὺ θάλεγε κανεὶς πὼς τῆς τὰ ζητοῦσαν ἀπ' τὸ παράθυρο—μὰ δέν εἶχε, ἡ καὶ μὲν, τὴ δύναμη.

Τὰ ψιχουλά ἔπεσαν πλάι στὸ κρεβάτι καὶ χάμα στὰ σανίδα.

Μιά καρδερλίνα, πετώντας δειλά-δειλά, ἦρθε καὶ στάθηκε στὸ πρεζάκι τοῦ παραθυριοῦ. Τὴν ἀκολούθησε μιά δεύτερη καρδερλίνα, ἕνα τρίτο πουλάκι, καὶ σιγά-σιγά μαζεῦτικε ὀλόκληρο κοπάδι, ποὺ ἀφοῦα πειά, καὶ μὲ γοργὰ φτερουγίσματα, ριχτήκαν λαϊμάργα πάνω στὰ ψιχουλά.

Πουλάκια, πολλὰ-πολλά... ζωῆς γεμάτες σφρίγος καὶ χαρὰς, πλητοῦσαν τώρα τὴν δεσποινίδα Ἀθελέν!

Μὰ ἔ χάρος, ἀναίσιθησε ἐπὶ κάθε ἐκδήλωσι ζωῆς, ἐρχόταν ἀμελίκτος γιὰ νὰ τὴ χτυπήσῃ.

Τὸ παξιμάδι ὑπετήρησε ἀπ' τὰ χέρια τῆς Ἰσαυρίνας, κί ἔπεσε τὴν ἀ σάν τινά. Ἰὰ πουλάκια, ἄκομη πὶδ ἀφοδα τὸν ἄρα, φτερουγίσαν πάνω στὸ μαξιλάρι τῆς καλῆς τῶν φίλης.

Μὰ ἄξαφνα, ἕνας τιναγμός τῆς τὰ φόβισε καὶ πέταξε μακριά.

Καὶ τὴν ἴδια στιγμή φτερούγιζε, ἐπίσης μακριά, κί ἡ ἀγαθὴ—σάν τοῦ πουλιοῦ—ψυχούλα τῆς Ἰσαυρίνας!...

Ἡ Σουζέτ ἀναλύθηκε σὲ γοερά κλάματα.

Ὁ παπαγάλος τοιμπούσε, ἔλαφρά, τὰ βλέφαρα τῆς κυρίας του, ὅπως συνήθιζε νὰ κάνῃ κάθε πρωὶ γιὰ νὰ τὴν ἐμνησθῇ.

Ἡ ὦρα περνοῦσε. Ἡ Σουζέτ ἔκλεισε τὸ παράθυρο καὶ τράβηξε τίς κουρτίνες. Κότταξε τὴν κοιμημένη γιὰ πάντα ἐξαδέλφη τῆς, μὰ χωρὶς πραγματικά νὰ τὴν λυπηταί!... Ἦθελε νὰ πέθανε κί αὐτὴ ἡ ἴδια.

Ὡ, πόσο θὰ τῷθελε!...

Γονάτιο μπροστὰ στὸ κρεβάτι γιὰ νὰ προσευχηθῇ, κί δέν σηκώθηκε παρά ὅταν πειά ἡ κἀμαρα βυθίστηκε στὸ σκοτάδι.

Ἐπρεπε τώρα νὰ εἰδοποιήσῃ τίς ὑπηρετρίες νάρθουν νὰ ντύ-

σουν τὴν πεθαμμένη. Ν' ἀνάψουν τὰ κεριὰ στὸ κεφάλι τῆς καὶ στὰ πόδια.

Τὸ κουδοῦνι βρισκόταν δίπλα τὸν τζάκι, κί ἡ Σουζέτ πλησίασε πρὸς τὰν κεί γιὰ νὰ τὴ χτυπήσῃ, μὰ τὸ μῆτι τῆς καρφώθηκε, χωρὶς νὰ τὸ θέλησῃ, σ' ἕνα φακέλλο ποὺ βρισκόταν μέσα σ' ἕνα σωρὸ κομφοτεγῆματα κί ἔρημηριδες.

Γιὰτί, ἀραγε, ὁ φακέλλος κεινος νὰ τραβήξῃ τὴν προσοχὴ τῆς; σὲ μιά τέτοια στιγμή;

Ἦταν μοιροῖο ἴσως... Ἡ Σουζέτ ἔσκυψε γιὰ νὰ τὸν δῇ ἀπὸ πὶδ κοντά. Τὴν παραξένεψε ἡ περιεργὴ σφραγίδα πάνω στὸ γραμματόσημο, ποῦχε τὴν εἰκόνα ἑνὸς ἀγνωστοῦ μονάρχου. Νάταν τάχα γράμμα ἀπ' τὸ Σουζέν!... Ναι! Μὰ να, τοῦ Σουζέν ἦταν!... Τὸ ἐνοιῶθε καλά αὐτὸ ἡ Σουζέτ. Δέν τολμοῦσε νὰ γράψῃ στὴν ἴδια, κί ἔγραψε στὴν Ἰσαυρίνα. Ὡ! Ἀσφαλῶς! Ἦταν δικὸ του γράμμα! Μία ἀκατανίκητη ἐπιθυμία ἔσπρωχνε τώρα τὴν Σουζέτ νὰ διαβάσῃ τὸ γράμμα αὐτὸ

Μποροῦσε νὰ μὴ γράψῃ γι' αὐτὴν!...

Πιρὲ, τέλος, τὸν φακέλλο. Τὸ γραμματόσημο ἦταν πράγματι, τῆς Μυσίας. Μὰ δέν εἶχε τὸ θάρρος νὰ τὸν ἀνοίξῃ μπροστὰ στὴν πεθαμμένη.

Γύρισε καὶ τὴν κότταξε μ' ἐνωμένα τὰ χέρια, σάν νὰ τῆς ζήτοῦσε συγγνώμη. Μὰ ἡ νεκρὴ Ἰσαυρίνα, μὲ τὸ τελευταῖο τῆς χαμόγελο ἀποκρυσταλλωμένο στὰ χεῖλη, φαίνονταν σάν νὰ τῆς ἔλεγε: «Πάρε τὸ! Διάβασε! Σοῦ τὸ ἐπιτρέπω!»

Ἡ Σουζέτ ἔβγαλε τὸ γράμμα ἀπ' τὸν φακέλλο, κί ἔτρεξε νὰ τὸ διαβάσῃ, στὸ παράθυρο.

Μὰ τὸ γράμμα αὐτὸ δέν ἦταν ἀπὸ τὸ Σουζέν! Ὁ Σουζέν δέν θὰ ἔγραφε στὴν Ἰσαυρίνα μὲ τὴν ἐπισημότητα, ἀρχιζοντας μὲ τὴν λέξι «Δεσποινίς».

Ἡ Σουζέτ γύρισε, ἀνυπόμονα τὸ φύλλο γιὰ νὰ εἴ τὴν ὑπογραφή. Ἦταν κακογραμμένη, δέν διαβαζόταν. Μὰ δέν εἰσώισε καὶ καθόλου μὲ τὸ ὄνομα Τσελασι-Καλίτς.

Ἐνοιωσε, τότε, κάποιον ἀόριτο φόβο. Δέν εἶχε, πειά, τὸ θάρρος νὰ διαβάσῃ τὸ γράμμα αὐτὸ. Ἡ δεσποινὶς Ἀθελέν δέν εἶχε κανέναν γινωστὸ στὴ Μυσία. Μὰ ἀν τὸ γράμμα αὐτὸ δέν ἦταν ἀπὸ τὸ Σουζέν, ἀπὸ ποῖον ἄλλον θὰ μποροῦσε νάνε; Τί ἔθγγραφε ἕνας ἀγνωστος, ἀπ' τὴ Μυσία, στὴν Ἰσαυρίνα;

Ὅι στοχασμοὶ αὐτοὶ ἔκαναν τὴν Σουζέτ νὰ ἀνατριχιάσῃ. Τὴν ἔκαψε ἡ περιέργεια νὰ μᾶθῃ τὸ περιεχόμενο τοῦ γράμματος.

Κί ἄρχισε τέλος νὰ τὸ διαβάξῃ, ἐνῶ μὰ κακὴ προαισθήσι τῆς ἔσφιγγε τὴν καρδιά.

Ἐκενος ποὺ ἔγραφε τὸ γράμμα αὐτὸ στὴν Ἰσαυρίνα, δέν φαίνονταν νῆσερα καλά τὰ Γαλλικά. Ἡ Σουζέτ διαβάξε τὸ γράμμα μὲ μεγάλη δυσκολία:

«Λητοῦμα πολί... Ὁ κόμης Τσελασι-Καλίτς μὲ ἀνέθεσε...»

Ἦταν ἔπειτα μιά λέξι κακογραμμένη, ποὺ ἡ Σουζέτ φοβόταν νὰ μαντέψῃ τί ἔγραφε. Μιά ἀγωνία τὴν κυριεψε. Τὸ μῆτωπο τῆς ἴδρωνε. Προχώρησε ὀπίστω παρακάτω. Καὶ διαβάσε, πηδώντας τίς λέξεις ποὺ ἦσαν πολὺ κακογραμμένες:

«Ἐκίμε τὸ καθῆκον του... νεαρὸς ἦρως... μὲ δέδεκα μόνον ἐθελοντάς, ἀντιμετώπισε ἕνα ὀλόκληρο ἀόπισμα... ἔπεσε σὲ ἐνέδρα...»

Τὸν ἔβλεπαν πληγωμένο στὸ στρατόπεδο... Πληγωμένον! Ἡ Σουζέτ ἐνοιῶθε τίς δυνάμεις τῆς νὰ τὴν ἐγκαταλείψουν! Τὸ φύλλο τοῦ χαρτιοῦ ἔτρεψε στὰ χέρια τῆς!

Μὰ ἐξακολούθησε νὰ διαβάξῃ:

«Μοῦ ἔδωσε τὴ διεύθυνσι σὰς καί μ' ὤρισε νὰ σὰς γράψω...»

Τὸ βλέμμα τῆς σταμάτησε πάλι τώρα στὴν ὑσαναγνώστη λέξι, ποὺ ἦταν παρακάτω. Καὶ τὴ διαβάσε τέλος. Τὴ διαβάσε κί ἐνοιῶσε τὴν καρδιά τῆς νὰ γίνετα κομμάτια. Ἡ λέξι αὐτὴ ἔλεγε:

«Πεθαίνοντας...»

Διάβασε τώρα τὴ φράσι ὀλόκληρη καθαρά: «Μοῦ ἀνέθεσε, πεθαίνοντας...»

Ὁ Σουζέν! Εἶχε πεθάνει!... Ἄσέ μου!

Ὁ Σουζέν δέν ὄπηχε πειά!

Ἦταν, λοιπόν, αὐτὸ θὰ εἶχε συμβῆ; Ὁ Σουζέν, πολεμῶντας ἐκεῖ κάτω, θὰ εἶχε πέσει σ' ἐνέδρα ἐχθρῶν!... Πολεμῶσε ἠρωικά, μὰ πληγώθηκε θανάσιμα στὰ τελευταία!... Τὸν πῆγαν στὸ χειρουργεῖο!... Ἡ σκέψι του θὰ πετοῦσε μὲ ἀγωνιώδη λαχτάρια στὴ λατρευτὴ τὸ Σουζέτ!... Καὶ ξεμυχώντας, ἀνέθεσε σὲ

Τὸν ἀνῆρπο ποὺ τόσο ἐλάτρευε, ποὺ στὴν ἀγκαλιά του πέρασε τόσες ἡμέρες εὐτυχίας, χαρὰς, ἁθονῆς!... νὰ ὀλόκληρο ἀόπισμα... ἔπεσε σὲ ἐνέδρα...

Τὸν ἔβλεπαν πληγωμένο στὸ στρατόπεδο... Πληγωμένον! Ἡ Σουζέτ ἐνοιῶθε τίς δυνάμεις τῆς νὰ τὴν ἐγκαταλείψουν! Τὸ φύλλο τοῦ χαρτιοῦ ἔτρεψε στὰ χέρια τῆς!

Μὰ ἐξακολούθησε νὰ διαβάξῃ:

«Μοῦ ἔδωσε τὴ διεύθυνσι σὰς καί μ' ὤρισε νὰ σὰς γράψω...»

Τὸ βλέμμα τῆς σταμάτησε πάλι τώρα στὴν ὑσαναγνώστη λέξι, ποὺ ἦταν παρακάτω. Καὶ τὴ διαβάσε τέλος. Τὴ διαβάσε κί ἐνοιῶσε τὴν καρδιά τῆς νὰ γίνετα κομμάτια. Ἡ λέξι αὐτὴ ἔλεγε:

«Πεθαίνοντας...»

Διάβασε τώρα τὴ φράσι ὀλόκληρη καθαρά: «Μοῦ ἀνέθεσε, πεθαίνοντας...»

Ὁ Σουζέν! Εἶχε πεθάνει!... Ἄσέ μου!

Ὁ Σουζέν δέν ὄπηχε πειά!

Ἦταν, λοιπόν, αὐτὸ θὰ εἶχε συμβῆ; Ὁ Σουζέν, πολεμῶντας ἐκεῖ κάτω, θὰ εἶχε πέσει σ' ἐνέδρα ἐχθρῶν!... Πολεμῶσε ἠρωικά, μὰ πληγώθηκε θανάσιμα στὰ τελευταία!... Τὸν πῆγαν στὸ χειρουργεῖο!... Ἡ σκέψι του θὰ πετοῦσε μὲ ἀγωνιώδη λαχτάρια στὴ λατρευτὴ τὸ Σουζέτ!... Καὶ ξεμυχώντας, ἀνέθεσε σὲ

κάπνιστο, σέ νοσοκόμο ίσως ή σέ γιατρό, νά γράψη έκ μέρους του λίγες λέξεις, τίς στερνές λέξεις, σ' Έκείνη που υπήρξε ή μόνη λατρεία κι' ό μόνος έρωσ της άχαρης, αλλά κι' άγνης ζωής του..

Η Σουζέτ άφησε μία κραυγή άνεκφράστου πόνου ..

Τόσο σπαραχτική, τόσο γοερή ήταν ή κραυγή της αλήθειας, ώστε ή ύπνρτρείες έτρεξαν έντρομες επάνω για νά δούν τί συνέβαινε.

Βρήκαν την Ίσαυρίνα νεκρή, με το τελευταίο της χαμόγελο άκόμα στό χέλι, και την Σουζέτ πεομένη κατάχαμα—πεθαμένη ίσως κι' αυτή ..

V

Ήταν ένα δειλινό του Νοέμβρη.

Μία πιητή, παγερή κι' αποπινητική καταχνιά βάρανε τη γη. Θάπεφε, ασφαλώς, χιονί τη νύχτα κενή. Το χωριό όλο ήταν σάν ναρκωμένο. Κάπου-κάπου φαινόταν κανένα άργυροορμημένο χωριόκι που θάδιζε κουρασμένος, έπιστρέφοντας στό τωχό του σπιτί. Άπ' την ταβέρνα άκούγοντοσαν κάθε τόσο φωνές και τραγούδια μεθυμένων.

Έξω απ' το χωριό και κοντά στό σκεπτικό δάσος, ύψωνόταν ένα μεγάλο, λ'θόκτιστο σπιτί. Με τόν μαύρο του όγκο και με τά κλειστά του παράθυρα, έμοιαζε σάν ένας πελώριος τάφος. Τά χρόνια είχαν καταστρέψει το πέτρινο οικόδημο, ποχών στερεώσει πάνω απ' τη μεγάλη πόρτα. Και τώρα, δέν έβλεπε κανείς, παρά μερικά κομμάτια του, δώ και κει, που μαρτυρούσαν για τό παλιό του μεγαλείο.

Τό λεωφορείο του χωριού σταμάτησε μπρός στην πόρτα τ' άρχοντικού αυτού σπιτίου. Η γυναίκα που κατέθηκε από μέσα φαινόταν πλάουσια, γιατί ήταν καλοντυμένη και φορούσε πολύτιμα γουναρικά.

Η κυρία αυτή στάθηκε μία στιγμή νά ρωτήσει τόν άμαξηλάτη:

—Θά μπορούσες νά με περιμένης στό χωριό ;
—Φταίει νά μόν άργήσετε πολύ, κυρία μου, τίς απάντησε αυτός.

—Όχι. Μιά-δύο ώρες, μονάχα!
—Αυτοίμαι, κυρία μου. Δέν μπορώ!.. Θα φύγω, γιατί πρέπει νά προλαύω τό τρανο του Βερντέν!

—Ξέρεις άν υπάρχει στό χωριό άλλο άμάξι που νά μπορή νά με πάρη ;
—Μάλιστα, κυρία μου... Ό Νικό, ό διανομέος, έχει άμάξι και δέχεται άγώνια.. Μα και τό καπλειό, επίσης, έχει τό δικό του... Άμα πληρώσετε, ένα απ' τά δύο θά σάς πάη όπου θέλησετε!

—Σ' ευχαριστώ πολύ.

Τό λεωφορείο προχώρησε στό δρόμο του. Η κυρία ήρθε στη μεγάλη εξώπορτα του κλειστού άκεινου σπιτίου, και χτύπησε νύ της άνοιξον. Ό κρόστος που έκανε τό βαρυ ρόμπρο της εξώπορτας, άντήχησε βαρεία κι' θλιμμένα στό έσωτερικό του σπιτίου κι' έσπυρε, σιγά-σιγά, στό βάθος. Στο σπιτί μέσα χύνθηκε πάλι ή προηγούμενη σιωπή. Κανείς δέν ήρθε στην πόρτα ν' άνοιξη.

Ό Νικό, ό διανομέος, έπέστρεψε τη στιγμή αυτή απ' τη δουλειά του, στό χωριό. Ό δρόμος του ήταν νά περάσει απ' έξω από τό άρχοντικό σπιτί, ποχζε χρόνια πολλά νά τό δη άνοιχτό. Γι' αυτό, άμα είθε την άγνωστο κυρία, μπρός στην εξώπορτα, νά περιμένη, άπόρησε. Έκείνη, σάν νά άνακουφίστηκε που τόν είδε, βιάστηκε νά τόν ρωτήσει:

—Ξέρετε άν καθετα άκόμη δώ μία γρηιά ;
—Έχω πολλά χρόνια νά την είδα. Και δέν γνωρίζω άν μένη τώρα σ' αυτό τό σπιτί... ούτε κι' άν ζή, καν, ξέρω!... ..

—Λέτε για τή γρηιά-Μαγκέ; ρώτησε ό Νικό.

—Ναί, για τή γρηιά-Μαγκέ!...

—Ζή, απάντησε ό Νικό, γελώντας. Και θά ζήση πολλά άκόμη χρόνια!... Γρηές σάν κι' αυτή, ζούν τά χρόνια του διαβόλου!... ..

—Δέν θά κατοική, λοιπόν, εδώ τώρα πειά!... είπε ή κυρία δείχνοντας πρós τό σπιτί.

—Εδώ είνε!.. με ή γρηιά δέν άνοίγει σέ κανέναν, όσο κι' άν χτυπά!... Κανείς δέν ζέρει πώς ζή. Θα τρέφεται, ίσως, με χόρτα σάν άγρίμι!... Όπως είνε ψηλή, κοκκαλιάρρα, κι' ολότρελα τρελλή, την φοβούνται όλοι!... Στο χωριό, φοβερίζουν τά μικρά παιδιά πώς άν κάνουν άτακτά, θά τά πάρη ή γρηιά-Μαγκέ!

—Σας ευχαριστώ, είπε ή άγνωστη κυρία!... Και χτύπησε πάλι την εξώπορτα, σάν νάταν βέβαιη πώς ή γρηιά-Μαγκέ θά της άνοιγε.

—Άδικα κοπιάζετε, κυρία! τής είπε ό Νικό. Χάνετε τόν καιρό σας!.. Πρέπει νά περιμένετε

πολύ, για νά δήτε τήν γρηιά άπόψε!..

—Ξέρετε, λοιπόν, πώς δέν είνε μέσα στό σπιτί αυτή την ώρα ;

—Ξέρω πως τώρα και καμποσπο καιρό, ζυγαίνει απ' τό σπιτί την ώρα που τέ σούρμπο κοιτουζώνει!... Και δέν γυρίζει πίσω, παρά άφού σκεπτείνεται για καλά!

—Και που πηγαίνει ; .. Ξέρετε ; ρώτησε με ζωηρό ένδιαφέρον, ή κυρία.

—Κανείς δέν έχει τό θάρρος νά την άκολουθήση, για νά δη που πηγαίνει και τί κάνει!... Φοβούνται όλοι τους!... Φοβούνται μήν τυχόν και τους κάνει μάγια!... Μα γώ δέν, φοβάμαι απ' τά μάγια αυτήνης της τρελλής... και μία μέρα την παραμόνεψα!...

—Κι' είδατε που πηγαίνει και τί κάνει ; ρώτησε πάλι, με κάποια συγκίνηση, ή κυρία.

—Ναί.. Παίρνει γυρό τό λόφο, και πηγαίνει στό παλιό νεκροταφείο!... Δέν θάβουν πειά εκεί, κανέναν... γιατί δέν έχει άλλο χώρο!.. Θάνε τώρα κανένα δεκαριά χρόνια, ποθθαμιν εκεί μία νέα κυρία... Νά σας πώ πώς την έλεγαν... Τήν έλεγαν... Χμ..

—Ξέρω! Ξέρω! φώναξε με τρεμάμενη φωνή ή άγνωστη κυρία.

Ό Νικό την κύταξε με περιέργεια.

—Ξέρετε, λοιπόν, για ποιά σας λέω ; ρώτησε.

—Ναί!

—Λοιπόν ;... Μία νύχτα άκαλούθησα τή γρηιά Μαγκέ. Και την είδα που πήγε και γονάτισε πάνω στό μνήμα της κυρίας .. Νορ θαός!

Η άγνωστη κυρία άνατινάχτηκε σύγκορη.

—Στην άρχή, νόμια πως ήθελε νά κάνει την προσευχή της, έ άκαλούθησε ό Νικό. Μα, άσφαιρα, την είδα ν' άγκαλιάζει και νά σφιγγη τόν σταυρό του τάφου!.. Σας είπα, είνε τέλεια τρελλή!... Δέν ζέρει τί κάνει!

—Όστε, λέτε νάνε και σήμερα εκεί ή γρηιά Μαγκέ ;

—Βέβαια, έκει. Θα βρισκεται!.. απάντησε, αδιάφορα, ό Νικό.

—Και ποιά ώρα, λέτε νά γυρίση στό σπιτί της ; ρώτησε, μ' άνημπονησία, ή κυρία.

—Σέ μία-δύο ώρες.. που θάξη καλά σκεπτείνασε!... Έτσι, παντα, κάνει. Ναί! Βλέπετε τό δρόμο περά κε, που βγαίνει απ' τό δάσος ; Άπό κει θά την δήτε νά ξεπροβάλλη!

—Καλά, σας ευχαριστώ, είπε ή κυρία.. Θά μείνω εδώ. Θα την περιμένο, γιατί έχω νά της μιλήσω.

Μα ό Νικό είχε, τώρα, περιέργεια νά μάθη περισσότερο... Δέν του φαινόταν, επίσης, σωστό ν' άφήμη μία ζένη γυναίκα νά περιμένη έκει, ολόμωναχη... Και μάλιστα μία τέτοια ών ρα..

—Μα δέν βλέπετε, κυρία, πώς θά χιονίση ; είπε ό διανομέος. Έδώ τό χιόνι δέν είνε όπως μέσα στην πόλη. Πέφτει πυκνό. Τά σκεπάζει όλα. Σας συμβουλεύω λοιπόν νάρθετε στό καπλειό, πουνε και δικό μου μαγαζι. Άμα καθήσατε κοντά στό παράθυρο και προσέχετε έξω, θά δήτε τή γρηιά που θά έπιστρέφη.

Η άγνωστη κυρία σκέφθηκε λίγο.

—Ας είνε!... είπε στον Νικό, Πάμε, άφού είνε τόσο κοντά εδώ, τό μαγαζι σας.

Στό δρόμο που πηγαίαν, ή άγνωστη γυναίκα σκεπτόταν πώς έτσι ήταν προτιμότερο. Δέν τ' άναγκαζόταν νά μη μέση σέ κεινο τό παραμυθμένο σπιτί. Θα μιλούσε στη γρηιά-Μαγκέ έξω στον δρόμο!

Η άγνωστη κυρία ένοιωσε μεγάλη ταραχή, όταν μπήκε κι' είθε τό καπλειό. Γής άφαινε πως δέν ήταν ή πρώτη φορά που έρχόταν στό μέρος αυτό. Είχε, πραγματικά, ξαναρή ;... Η μνήμη της δέν την βοηθούσε νά τό καθορίση. Τήν έπιασε ένας άόριστος φόβος. Κάθησε, τέλος, σ' ένα τραπέζι κοντά στό παράθυρο, και τακτοποίησε τά γουναρικά της.

Ό Νικό, χαρούμενος που είχε στό καπλειό του μία τέτοια κυρία, περιμένο ανυπόμονα τίς διαταγές της.

—Άν σας χρειασθώ, θά σας φωνάξω! του είπε έκείνη.

—Δέν θέλετε νά σας άνάμω τη φωτιά ; ρώτησε, παραπονεμένα ό Νικό.

—Όχι... Δέν μοινε άπαραίτητη... Ποιά ακριβώς, ώρα νομίζετε πώς θά γυρίση στό σπιτί της, ή γρηιά-Μαγκέ ; ρώτησε και πάλι για νά θεατωθή, ή άγνωστη κυρία.

—Κατά τίς ένένας!

—Και τ' ώρα είνε τώρα ;

—Έπτάμιση! τής απάντησε ό Νικό.

—Σας ευχαριστώ... Δέν σας χρειάζομαι πειά... Κάνετε τή δουλειά σας!

(Άκολουθεί)

